

EDUARD BASS

KLAPZUBOVA JEDENÁCTKA

CHARAKTERISTIKA UMĚleckého TEXTU

„I jo,“ říká sám k sobě, „dyk voni ty čerti už na to vypadají. Prachmilion děravejch gólů, eště že jsem na to přišel, vy kujóni!“ A vytáhl troubel, vyklepal popel, zastrčil fajfku a upaloval do hotelu, jen mu podkůvky cvakaly. To bylo zrovna čtrnáct hodin a o šestnácté přijel pro Klapzuby autobus. Hoši jezdívali na hřiště bez zavazadel, ale tentokráte starý Klapzuba přivlekl se schodů obrovský kufr, který před časem koupil v Berlíně a o němž kluci nikdy nevěděli, co v něm vlastně je. Sluha s portýrem vytáhli kufr na střechu vozu, kluci nastoupili a starý se jako vždycky uvelebil u šoféra. A již vrrr fut-fut-fut autobus se natřásal ke hřišti. Starý Klapzuba byl už veselýší, ale jak viděl podle cesty lidi, táhnoucí na match a dívající se nepřátelsky na jeho chlapce, nemohl se zdržet a klel a nadával celou cestu.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

První polovina knížky, před zápasem Klapzubáků s Barcelonou.

Ve vesnici Dolní Bukvičky žije chalupář Klapzuba se svojí ženou. Spolu mají 11 synů, a tak se Klapzuba rozhodne udělat fotbalový tým. Po letech dřiny se přihlásí do soutěže, ale tam snadno vyhrávají všechny zápasy. Postupně se dostávají do 1. ligy, ale i tam nenachází přemožitele a zápasy hravě vyhrávají.

O Klapzubově týmu se začíná mluvit po celé Evropě. Každý špičkový tým si proti nim chce zahrát, dokonce i slavný španělský tým FC Barcelona. Španělský tým si na Klapzuby připraví zákeřnou a nesportovní taktiku. Taktika spočívala v tom, že zraní některé hráče. Klapzuba na jejich taktiku přijde a své syny oblékne do gumových obleků. Klapzubové zápas s lehkostí vyhrají a stává se z nich nejlepší tým Evropy.

Při zápasu v Anglii poprosí anglický král Klapzubu, aby jeho syn mohl s nimi trénovat a být náhradní hráč. Klapzuba souhlasí, princ s nimi odjíždí do Čech. Po roce tvrdého tréninku se princ musí vrátit domů.

Po dalších vyhraných zápasech ztratila Klapzubova jedenáctka chuť hrát fotbal a bratři se rozhodli ukončit svoji kariéru. Po pár dnech k nim dorazí výzva na mistrovství světa proti Austrálii. Kluci se nakonec dohodnou, že to bude jejich poslední zápas. Vyrazí tedy do Austrálie na poslední zápas. Po prohraném 1. poločase sedí kluci skleslí v kabíně a vyčkávají otce. Otec jim promluví do duše a nakonec zápas otočí na 1:9. Cestou domů jejich parník ztroskotá. Moře hochy i otce vyplaví na ostrově. Na ostrově zajmou lidožrouti Klapzuby a chtějí, aby si zahráli kopanou. Kluci díky gumovým oblekům divochy poráží a podaří se jim uniknout. Tak kluci vyhráli poslední zápas a vracejí se zdraví domů.

- **téma a motiv**

téma: příprava na zápas s Barcelonou

motivy: gól, fajfka, autobus, kufr

- **časoprostor**

čas: 14–16 hodin, 20. století

prostor: hotel v Barceloně, cesta na hřiště v Barceloně

- **kompoziční výstavba**

úryvek zachycuje jedno dějové pásmo v jednom odstavci
chronologický postup

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novela

- **vypravěč**

er-forma, vševedoucí vypravěč

- **postava**

Klapzuba - starý, chytrý, vynálezavý, v úryvku sprostý, naštvaný
bratři Klapzubovi - sportovci, čestní, hodní, pracovití

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč: „I jo,“ říká sám k sobě, „dyk voni ty čerti už na to vypadají. Prachmilion děravejch gólů, eště že jsem na to přišel, vy kujóni!“

- **typy promluv**

monolog: „I jo,“ říká sám k sobě, „dyk voni ty čerti už na to vypadají. Prachmilion děravejch gólů, eště že jsem na to přišel, vy kujóni!“

- zbytek textu tvoří pásmo vypravěče v er-formě

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

<i>dyk, voni, děravejch, eště, kujóni</i>	nespisovné výrazy v přímé řeči
<i>troubel</i> (část dýmky), <i>fajfka</i>	kuřácký slang
<i>podkůvky</i>	zdrobnělina
<i>tentokráte, se schodů, šofér, zdržeti</i>	archaismy
<i>kluci</i>	hovorové slovo
<i>vrrr fut-fut-fut</i>	onomatopie

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

<i>prachmilion</i>	hyperbola
<i>podkůvky cvakaly, autobus se natřásal</i>	personifikace

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

1. polovina 20. století, tzv. meziválečné období

Eduard Bass (1. 1. 1888, Praha – 2. 10. 1946, Praha)

- vlastním jménem Eduard Schmidt
 - byl český spisovatel, novinář, zpěvák, fejetonista, herec, recitátor, konferenciér a textař
 - v letech 1921–1942 působil jako redaktor, později jako šéfredaktor Lidových novin
 - působil také jako šéfredaktor časopisu Světozor
 - spoluvůrce kabaretu Červená sedma (autor písňových textů, moderátor, zpěvák)
 - vyučil se v obchodě svého otce kartáčnictví a studoval ve Švýcarsku a Německu
 - ze zdravotních důvodů byl ušetřen válečných útrap a byl písárem ve vojenské nemocnici na Hradčanech
 - oženil se s herečkou a nadanou sochařkou Táňou Krykovou
- Cirkus Humberto* – jediný autorův román, hodnocen nejvýš
- vyšel roku 1941, vnímán jako oslava českého pracovitého člověka
 - jedna z nejčtenějších českých knih
- Lidé z maringotek* – 10 povídek z prostředí cirkusu
- Rozhlásky* – týdenní veršované zprávy, vzniklo jich přes 700

- **literární / obecně kulturní kontext**

- demokratický proud = pragmaticky orientovaní autoři, spojuje je novinářská činnost v Lidových novinách (demokraticky zaměřené noviny)

Karel Čapek (1890–1938)

- nejmladší ze tří dětí (Josef – malíř, spisovatel; Helena)
 - žurnalista, prozaik, dramatik, překladatel, kritik, esejista, cestovatel, psal knihy pro děti
 - znal se Masarykem (*Hovory s TGM*), oficiální autor; mluvčí Hradu
 - FF UK, studoval – filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, germanistiku, anglistiku a bohemistiku)
 - redaktor Národních listů a Lidových novin, ve Vinohradském divadle 1921–23 jako dramaturg a režisér
 - zvolen prvním předsedou československého PEN klubu (celosvětové sdružení spisovatelů)
 - byl velice dobrým amatérským fotografem
 - pěstoval především fejeton, sloupek a causerii, vyšlo mnoho výborů
- fejetony: cestopisné *Italské listy*, *Anglické listy*, *Obrázky z Holandska*, *Cesta na sever*, *Výlet do Španěl*, a o lidech, např. *Zahradníkův rok*, *Jak se co dělá*, *Měl jsem psa a kočku*
- utopická díla: *R. U. R.*, *Továrna na absolutno*, *Věc Makropulos*, *Krakatit*, *Válka s mloky*
- noetická triologie: *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život*
- práce z počátku 30. let
- proti fašismu vystupoval jasně a ostře: *Bílá nemoc*, *Matka*
- pohádky: *Devatero pohádek*, *Dášeňka čili Život štěněte*
- další známá díla: *Ze života hmyzu*, *Povídky z jedné kapsy*, *Povídky z druhé kapsy*
- Hovory s T. G. Masarykem* – rozhovor, který vznikal 7 let

Josef Čapek (1887–1945)

- malíř (kubismus), umělecký kritik a teoretik
- básník, prozaik, dramatik
- společné práce s bratrem Karlem:
- Krakonošova zahrada*, *Ze života hmyzu*, *Adam stvořitel*
- vlastní práce:

Stín kapradiny – baladická novela, dva mladíci zabili hajného, když je přistihl při pytlačení

Kulhavý poutník – esejistická próza, meditace o životě

Povídání o pejskovi a kočičce – pohádky

Psáno do mraků – deníkové záznamy, aforismy

Básně z koncentračního tábora – vzpomínání na ženu, bratra,... život na svobodě

Karel Poláček (1892–1944)

* Rychnov nad Kněžnou

- židovský původ, zahynul roku 1944 v Osvětimi

- soudničkář a fejetonista v Lidových novinách

- inteligentní humor, často satirický

- tvůrce mnoha novotvarů a vět, např. „ten mi může být ukradenej“

- považován za tvůrce sloupku (přinesl něco mezi fejetonem a povídka)

tvorba pro děti: *Edudant a Francimor, Bylo nás pět* (Petr Bajza, Antonín Bejval, Eduard Kemlink,

Čeněk Jirsák, Josef Zilvar z chudobince)

humoristické knihy: *Michelup a motocykl*

Muži v ofsajdu – osudy otce a syna Emanuela Habáska, fanoušků Viktorky, a pana Načeradce,
fanouška Slávie

Hostinec U Kamenného stolu – román z prostředí venkovských lázní, vyšel pod jménem ilustrátora

Vlastimila Rady

pentalogie *Okresní město, Hrdinové táhnou do boje, Podzemní město, Vyprodáno* – obraz Rychnova
před a během 1. sv. války

Židovské anekdoty – rád vyprávěl vtipy

Další údaje o knize:

- dominantní slohový postup:

vyprávěcí

- vysvětlení názvu díla:

Klapzubova jedenáctka - Klapzuba chalupář, který ze svých 11 synů vytvoří fotbalový tým

- posouzení aktuálnosti díla:

Dílo se odehrává ve 20. století, ale dominance, kterou Klapzubova jedenáctka vyhrávala zápasy, není v dnešní době možná.

- pravděpodobný adresát:

Mládež.

- zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:

Knihu napsal v roce 1922 a jedná se o jedno z nejvýznamnějších autorových děl.

- tematicky podobné dílo:

Ota Pavel – *Pohádka o Raškovi*: moderní pohádka se sportovní tematikou

- porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:

Film byl natočen Ladislavem Bromem v roce 1938. V hlavní roli můžeme vidět Theodora Pištěka, Antonii Nedošinskou a další. Film má na Česko-Slovenské filmové databázi hodnocení 61 %, ale předloze příliš neodpovídá.